

Болотна Я. В., студентка, **Болотна Т. М.**, старший викладач,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЮРИДИЧНОЇ МОВИ

Останнім часом широко обговорюється питання розвитку спеціальної юридичної мови (мови права) як способу усунення лінгвістичних недоліків, що негативно впливають на правовий процес. Дана проблема знаходиться на межі правознавства і мовознавства, тому вимагає одночасно лінгвістичного та юридичного аналізу.

Мова права характеризується як: різновид літературної мови, один з функціональних різновидів ділового стилю; спосіб законодавчої та правозастосовної діяльності, спосіб фіксації норм права; спосіб вираження юридичної думки і реальності, який базується на формі загальнонародної мови. Ця категорія залежить від ряду складових: від мови народу в цілому, від стану суспільства та ступеня його розвитку, від рівня сформованості права.

Мова — це один з робочих інструментів юридичної техніки (сукупність правил, засобів та прийомів розробки, оформлення і систематизації юридичних текстів з метою досягнення їхньої ясності, зрозумілості і ефективності. Дослідники називають різні вимоги щодо мови документа, при дотриманні яких можна говорити про логічність, лаконічність, чіткість і цілісність юридичного тексту як однієї з форм вираження права.

Виділяють основні вимоги для мови як засобу юридичної техніки:

Точність і визначеність вживаної юридичної форми (формулювань, виразів, окремих термінів).

Юридична мова має бути однозначною, оскільки неадекватність поняття може ускладнити розуміння та призвести до необхідності додаткового тлумачення тексту юридичного документа.

Ясність мови, її доступність для адресата.

На всіх стадіях правового регулювання людина стикається з юридичними документами (нормативними актами, актами правозастосування, договорами, іншими юридичними документами). Належне складання та оформлення юридичного документа забезпечується кваліфікованим, уповноваженим на те суб'єктом і вимагає від даної особи певної теоретичної та практичної підготовки. Рівень підготовки суб'єктів правотворчої чи правозастосовної діяльності може впливати на якість тексту. Сприйняття інформації залежить від культури, освіти, досвіду та інших якостей кожного індивіда. Ступінь простоти юридичного акта повинен визначатися залежно від того, на кого він розрахований, якої сфери відносин безпосередньо стосується .

Використовування сталих термінів і виразів, що мають широке застосування.

Вживання спеціальної термінології необхідне для точності та лаконічності юридичних текстів, що дозволить уникнути спотворення та невірної тлумачення. В юридичному тексті іноді вживаються терміни настільки близькі за значенням до загальноновживаних слів, що їх спеціальне призначення, професійне маркірування не завжди беруться до уваги (закон, свідок, скарга, правосуддя та ін.). Використання спеціальних термінів в тексті юридичного документа обумовлено об'єктивною необхідністю, однак ними не варто зловживати. Характеризуючи систему спеціальних термінів, яка формується в Україні, необхідно звернути увагу на тенденцію поповнення мови, на перший погляд, більш схожу на її витіснення чи заміну, ніж розвиток. Відбувається запозичення слів, незважаючи на існування національних еквівалентів. Потяг до іншомовних елементів у системі юридичних термінів можна пояснити прагненням до точності. Все частіше зустрічаємо в документах лексику іншомовного походження: інтенція (задум), інновація (новоутворення), моніторинг (перевірка), генерація (покоління), соціум(суспільство), ратифікація (затвердження), апробація (запровадження), рецепція (запозичення) та ін. Такі вживання є впливом часу, але наскільки вони виправдані в тому чи іншому контексті?

При оформленні юридичного документа необхідно враховувати доцільність вживання терміна, який має в національній мові відповідний синонім. Важливим критерієм використання спеціальних термінів іншомовного походження виступає рівень підготовленості адресата, бо як вже зазначалося, юридичний текст повинен бути доступним та зрозумілим.

Ряд термінів іноземного походження настільки органічно увійшов в загальноновживану лексику, що юридичний текст став без них майже неможливий (експертиза, адвокат, прокурор). Поряд з цим в юридичному тексті вживаються терміни, відомі лише спеціалістам (напр.: Метою Всеукраїнського конкурсу інноваційних технологій є забезпечення розвитку державної системи інновацій та трансферу технологій, визначення найбільш конкурентоспроможних інноваційних технологій та стимулювання їх впровадження у виробництво).

Окремим є питання впливу інтернаціональних терміноелементів на формування сучасної юридичної мови. Як відомо, значну частину лексики багатьох європейських (слов'янських) мов становлять запозичення з давньогрецької та латинської мов, тому використання інтернаціональних елементів при формуванні національної термінології є закономірним процесом. Інтернаціоналізація мови також є наслідком розширення європейсько-американського мовного простору, тому є всі підстави

стверджувати про необхідність уніфікації, стандартизації і створення єдиної системи термінів, що використовуються в текстах юридичних документів.

Чітко витриманий професійний стиль.

Стилістичною основою документа є літературна мова.

Стиль юридичного документа має бути спокійним, емоційно нейтральним, таким, що підкреслює офіційність та владність. Виключається урочистість, пафос, неприпустимим є використання художніх прийомів, багатозначних та застарілих слів. У випадку повернення застарілого слова до повсякденної лексики або до спеціальної термінології необхідно чітко визначити його сучасне значення.

Мова права – це комплекс ознак, наявність та єдність яких зумовлює її значення в процесі оптимізації правового регулювання. Тому актуальним є питання необхідності формування та удосконалення національної юридичної мови.

Література

1. Балтаджи П. М. Мова як засіб оптимізації правового регулювання // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – Вип. 25. – С. 79-83.
2. Баранник Д. Х. Мова права як окремий функціональний стиль // Мовознавство. – 2003. – № 6. – С. 8-10.
3. Загальна теорія держави і права / За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Х., 2002.
4. Язык закона / Под ред. А. С. Пиголкина. – М., 1990. – С. 21.
5. Українсько-англійський юридичний словник. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 976 с.

УДК 347.16(477)(043.2)

Бородін Д. І., начальник відділу,
УБОЗ УМВС України в Херсонській області,
м. Херсон, Україна

ПРАВОВИЙ СТАТУС СЛУЖБОВЦЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Юридична категорія «правовий статус особи» в загальному її розумінні розкривається через систему прав, свобод, обов'язків і відповідальності, що знайшли визначення в правових нормах. З такої точки зору правовий статус особи в державі має такі ознаки:

а) кожна особа, у межах свого правового статусу, має однакову юридичну можливість скористатися наданими їй правами і виконати покладені на неї обов'язки;